

GECE İBÂDETİ VE RAMAZAN

Eûzübillâhimineşşeytânirracîm.

Bismillâhirrahmânirrahîm.

el-Hamdü lillâhi Rabbi'l-âlemîn. Hamden kesîren tayyiben mübâreken fîhi alâ külli hâlin ve fî külli hîn. Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidi'l-evvelîne ve'l-âhirîn Muhammedini'l-Mustafâ ve alâ âlihî ve sahibihî ve men tebiahû bi-ihsânin ecmaîn et-tayyibîn et-tâhiîn.

Emmâ ba'd:

Fe-kâle Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

عَلَيْكُمْ بِقِيَامِ اللَّيْلِ فَإِنَّهُ دَأْبُ الصَّالِحِينَ قَبْلَكُمْ
وَإِنَّ قِيَامَ اللَّيْلِ قُرْبَةٌ إِلَى اللَّهِ وَمَنْهَاةٌ عَنِ الْإِثْمِ
وَتَكْفِيرٌ لِلْسَيِّئَاتِ وَمَطْرَدَةٌ لِلدَّاءِ عَنِ الْجَسَدِ

Aleyküm bi-kıyâmi'l-leyl. Fe innehû de'bü's-sâlihîne kableküm ve inne kıyâme'l-leyle kurbetün ila'llâhi ve menhâtün ani'l-ismi ve tekfîrün li's-seyyiâti ve matredetün li'd-dâi ani'l-cesed.

Sadaka Resûlullah fî mâ kâl ev kemâ kâl.

Bu hadîs-i şerîf, Hz. Bilal *radıyallahu anh*'ten rivayet edilmiş. Rivayetleri çok kuvvetli, meşhur bir hadîs-i şerîf. Ahmed b. Hanbel, Tirmizî, Beyhâkî, Hâkim, İbn Sinnî, Ebû Nuaym, kitaplarına almışlar. Kesin. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz'in sahih hadîs-i şerîflerinden bir güzel hadîs-i şerîf. Önemli.

Bizler için de sizler için de bilhassa bugünlerde daha büyük önem kesb etmiş olan bir konuyu anlatıyor.

Peygamber Efendimiz buyuruyor ki;

Aleyküm bi-kıyâmi'l-leyl. “Geceleyin namaz kalmanızı size tavsiye ederim; bu, göreviniz olsun.”

a. Gece Namazını Tavsiye Ederim

Kıyâm-ı leyl, “geceleyin kalkmak” demek ama “namaz için kalkmak” demek. Kalkıp da dümdüz selvi gibi ortada dolaşmak demek değil. Kalkmadan murat, “gece namazı”dır.

Bu bizim Ramazan'da kıldığımız teravih namazı da “gece namazı”dır. Ramazan'a mahsus gece namazı budur.

Ramazan'ın dışında gece namazının, gecenin sonuna doğru kılınması daha sevaplıdır. O vakitte kılındığı zaman ona “teheccüd namazı” deniliyor.

Sahura kalkmak sünnettir, sahur yemeği berekettir. Efendimiz tavsiye ediyor, sahur kalkmayı teşvik buyuruyor. Hem kalkacak yemek yiyecek, hanımın hazırladığı tatlı güzel şeyleri yiyecek hem de abdest alıp iki rekât namaz kılsa teheccüd namazı kılmış olacak. Bu, gece namazı yerine gelmiş olur.

Bakın Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz nasıl methediyor:

Fe innehû de'bü's-sâlihîne kableküm.
“Çünkü bu ta eski devirlere doğru sizden önceki dindar, müttakî, mü'min, ihlaslı kimselerin de âdeti idi.”

Geceleyin kalkıp Cenâb-ı Hakk'a ibadet etmek, eski ümmetlerden beri salih kimselerin yapageldiği güzel bir ibadet şeklidir. Çünkü

geceleyin herkes uyumuş olduğundan, dinlenme vakti olduğundan, bir kere ortalık son derece sakin oluyor. Sükûnet de çok önemli.

Marifetnâme'de okumuştum, biraz çarpıcı bir söz:

el-İsteğnâsü bi'n-nâsi min alâmâti'l-iflas.

Hem de nükteli bir söz, dikkat ederseniz kulağınıza *se* sesleri çok geliyor.

el-İsteğnasü bi'n-nâsi min alâmâti'l-iflâs.

“İnsanlarla çok oturup kalkmak, konuşmak, görüşmek iflasın alametidir.”

Neden?

Doğru düzgün bir şey yapamazsın ki. Vaktin kahvede geçer, eğlencede geçer, konuşmada geçer, münakaşada geçer, olmadık şeylerle seni meşgul ederler. Asıl şu aziz ömür, Cenâb-ı Hakk'ın rızasını kazanmak için elimizde bir fırsat, bir imtihan yeri.

Arkadaşın imtihanda yanına gelip de; “Sana dün gördüğüm rüyayı anlatayım.” veya hut “Geçen gün maça gitmiştim; onu sana anlatayım.” derse ne dersin?

“Çekil başımdan! Şimdi imtihanın sorularını cevaplandırmakla meşgulüm, beni oyalama, saatler sayılı.” dersin.

İmtihanın dakikaları sayılı olduğu gibi ömür de sayılıdır. Ömür bitiverir, ömrü iyi değerlendirmemiz lazım. Fakat biz bu ömrü değerlendirmek değil de harcamak yolunu tercih ediyoruz. Hatta har vurup harman savurmak yolunu tercih ediyoruz. Hatta adamın boş vakti var, boş vaktinin kıymetini bilmiyor.

Almancada bir söz var, bilmiyorum İsveççesi nasıldır? Herhalde her dilde oluyor. *Zeit ist geld* derler. “Zaman para demek, sermaye demek.”

Bizimkiler; “Vakit nakittir.” demişler. Burada da böyle bir söz olduğunu tahmin ederim. Vakit çok kıymetli bir sermayedir. Bayağı para gibidir. Milletin boş vakti var, nasıl geçireceğini bilemiyor, “Ah, of, aman!” diyor, yaka açıyor. Ne mutlu sana, zamanın var işte! Başkası başını kaşıyacak zaman bulamıyor, Allah sana zaman vermiş, sen yine “ah, puf” ediyorsun, şikayetleniyorsun, “Canım sıkılıyor.” diyorsun.

Canın sıkılıyorsa kitap oku, Kur'ân-ı Kerîm oku, ilmini artır, bir çalışma yap, hayırlı bir iş yap, faaliyette bulun. Evin bahçesini düzenle, evi temizle, kütüphaneni tanzim et. Birisine bir şey öğret, git birisinden bir şey öğren. Çalış, bu ömür bir sermaye, önemli...

“Dur, en iyisi ben kahveye gideyim!”

“Ne yapacaksın orada?”

“İskambil oynayanları seyredirim.”

Fesübhanallah!

Akşama kadar oturuyor; “Onu atma bunu at, şöyle daha iyi idi.” diye, omuz hizasından ona akıl öğretiyor.

Bomboş geçiyor ömürler! Geceleyin insanlarla lüzumsuz meşgul olup da zamanın zayıyatı olmaz, gündüz olur.

Ben doçent olacağım zaman fakültede sabahleyin besmele ile odama girerdim, kitaplarımı masanın üstüne açardım, kâğıtlarımı koyardım. Tertemiz kâğıt, üstüne bir güzel aşk ile şevk ile bir besmele çekerdim, *Bismillâhirrahmânirrahîm*. Tık tık kapı çalınır:

“Hocam bir şey sormak istiyordum.”

“Gel sor.”

O çıkmadan bir başkası; “Hocam benim bir derdim var.” O çıkmadan bir başkası... Yarım sayfa bir şey yazamadan akşam olurdu.

Hiç unutmuyorum. Pazar günü gittim. Baktım talebeler olduğu zaman bu iş olmuyor, kalktım pazar günü fakülteye gittim. Fakülte de kimse yok, pazar günü bekçisi var. O tanıdık zaten. “Ben odama çıkacağım.” dedim, “Buyur hocam.” dedi. Odama çıktım çalışıyorum. Biraz sonra dışarıdan misafirler geldi:

“Hocam, arabanın burada olduğunu gördük, seni ziyarete geldik!”

Araba buraya boşuna mı geldi? Elbette sıkışık bir işim var da buraya ondan geldim. Epeyce uzun boylu oturdular. Sevdiğimiz arkadaşlardı. Sevmediğimiz insanlar değil, tatlı insanlar.

Gündüz böyle meşguliyetler çok olur. Dükkâna çok meşgul eden müşteri gelir; müşteri olmayan arkadaş gelir. Memurun da çok ahbabı gelir, sürekli çay ısmarlar. Müstahdemi çağırır: “Bize iki çay iki kahve.” Akşama kadar

vakit öyle geçer. Fakültede de öyle olurdu. Bilimsel bir şey yazacağımız zaman öbür arkadaşların da büyük sıkıntısıydı.

Ben profesör olmak için Ankara'da kendi evim varken, kiraya gizli başka bir eve kaçtım. Bak kendi evim var, maşaallah arı kovanına nasıl arı gelir gider, öyle vız vız vız vız dostlarımız çok, Allah daha çok eylesin. Gelen giden, gelen giden, ne evde çalışabiliyorum ne fakülteye kaçtığım zaman çalışabiliyorum. Hiçbir yerde çalışılmıyor.

Ne yapayım ne yapayım? Allah razı olsun arkadaşlar da yardımcı oldular, gizli bir daire bulduk. Daire gizli değil de, adresini kimseye vermediğimiz bir daire tuttuk, kaloriferli; bir hanım bir ben. Orada yatıp kalkıyoruz; evimize gelen evde bizi bulamıyor. Fakülteden çıkınca arabaya biniyorum; "Beni takip eden var mı?" diye iki tarafıma bakıyorum. Gayet dikkatli bir şekilde... Ondan sonra gizli bir yerden oraya gidiyorum. Fakat orada da beni buldular. Hayret!

Demek ki insanlar aklına koydu mu buluyor.

Kadının birisi kapıya geldi; çok da sevdiğimiz ciddi yüksek bir zâtın hanımını. Kapıya geldi; “Sizi ziyarete geldim!” dedi.

Hanım artık; “Kusura bakmayın, burada ziyaret olmuyor, özür dilerim.” dedi, almadık. Orada da buldular.

Bunları niçin söylüyorum?

Bu gece ibadeti engellenmez. Ziyaretçi yoktur. Evdeki çoluk çocuk da uyur. Çünkü çoluk çocuk da; “Baba, baksana resim yaptım, güzel mi olmuş çirkin mi olmuş? Baba, öğretmen bir ödev verdi bunu nasıl yapacağım?” diye, meşgul eder. Hanım da meşgul eder.

Gece herkes uyuyunca bir serbestlik oluyor, göğün kapıları açılıyor. Gece vakti; ibadet için çok güzel, sevaplı, mübarek, bereketli bir zamandır. Onun için eski zamandan beri Âdem atamızdan beri bütün peygamberlerin ümmetleri olan salih kimseler hep bu gece ibadetine devam etmişler. Bu ifadeden öyle anlaşılıyor:

“Bu gece ibadetine kalkmak, sizden önceki salih kulların da âdetiydi.” diyor.

Ve inne kıyâme'l-leyle kurbetün ila'llâh.
“Geceleyin ibadete kalkmak, namaza kalkmak, insanı Cenabı Hakk’a yaklaştırır, kurbiyet sağlar.”

İnsan Allah’a yakın kul olur. Allah’a yakın kul olmak. Bu çok önemli...

Ve menhâtün ani'l-ism. “Günahlardan insanı çeker, günahlardan insanı korur.”

Günahlardan koruyucu bir etkisi vardır, uzaklaştırır, men eder.

Ve tekfîrû li's-seyyiât. “Evelce işlenmiş suçların, kusurların, kabahatlerin, edepsizliklerin, günahların da silinmesine, affedilmesine sebep olur.” *Ve matredetün li'd-dâi ani'l-cesed.*

Bir de maddî faydası var: “Vücuttan hastalığı def eder.”

Dikkat ediyor musunuz?

Peygamber Efendimiz; “Gece uykuyu bölüp de ibadete kalkmak, vücuttan hastalığı def eder, uzaklaştırır.” diyor.

Uykuyu tam uyuyunca sağlıklı olacağız sa-
nıyorduk. Demek ki öyle değilmiş. Uykuyu bö-
lüp de ibadete kalkınca hastalıklar gidiyormuş,
insan sağlıklı oluyormuş.

Biz merkez bankası evlerinde bir mescit
yaptık. Mescit yok, uzak bir yere yürüyerek gi-
diyoruz. “Hadi mahallemizde bir mescit ol-
sun.” dedik, bir mescit yaptık. Ezan okumaya
başladık, mahalleli karşı çıktı.

Ne dediler?

“Siz ezan okuduğunuz zaman bizim ço-
cuklarımızın uykusu bölünüyor, sıhhatleri bo-
zuluyor!”

Sıhhat bozulmaz! Namaz vaktinde uyursa
insanın sıhhati o zaman bozular. Aşırı uyku in-
sanın sağlığını bozar. Uyur uyur uyur, çışı ge-
lir, patlayacak gibi olur, kalkması lazım. Gü-
neş, çışli insanların üzerine doğar. Aklı ba-
şında olan insanlar, güneşten önce kalkarlar.
Tertemiz güzelce hazırlanırlar, namazı kılar-
lar, güne erken başlarlar. Güne erken başla-
mak da hem ticarî bakımdan, hem maddî hem
mânevî bakımdan, dinî bakımdan çok faydalı-
dır. Erken başlamak çok iyidir.

Evet, o halde kendimizi bu gece ibadetine alıştıracacağız.

Nasıl alıştıracacağız?

Bir aylık Ramazan, işte sana hazırlık, alıştırtırma... İşte insan böyle alışıyor. Ramazan'da sahura kalkmaya alışıyor alışıyor alışıyor, bir ay kalkıyor. Otuz gün kalkınca da artık alışır, alışkanlık olur herhalde âdet olur. Ramazan'dan sonraki zamanlarda da ibadetleri yaparsınız. Ramazan'ın, insanın hayatına yön verme özelliği vardır.

Onun için bu gece ibadetini Ramazan'da öğrenin, alışın, çoluk çocuğunuza da öğretin.

Hatta Peygamber Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem* bu çok güzel bir ibadet, çok kârlı, çok sevaplı ibadet olduğundan; “Bey kalkarsa hanımı da kaldırsın.” diyor. “Kalkmakta nazlanırsa üzerine biraz su serpiversin.” diyor. Kavga etmeyecek gibi. Geçimsizliğe sebep olmayacak gibi üzerine su serpiversin.

Belki sıcaktan kalkamıyor, su serpiversin, uykusu açılsın. “Kadın kalkarsa kocasını kaldırsın.” diyor. “Birbirinize yardımcı olun.” demek istiyor.

Hâsılı, gece ibadeti aklınızın, gönlünüzün baş köşesine yazılsın. Ramazan'dan başlayın, Ramazan'dan sonra da Ramazan'ın güzel bir âdeti olarak devam etsin.

Biliyorsunuz Peygamber Efendimiz bize bir ölçek veriyor, diyor ki;

b. Peygamber Efendimiz Bize Bir Ölçektir

“Bir insan Ramazan'dan sonra değişmişse Ramazan ibadetleri kabul olmuştur. Değişmemişse Ramazan'dan önceki hâline dönmüşse, Ramazan ibadetleri kabul olmamıştır.”

Ramazan'ın bizim için iyiye doğru bir gelişme, değişme, ilerleme, yükselme vesilesi, vasıtası, sebebi olması lazım. Eğer ibadetlerimiz kabul olmuşsa Ramazan'dan sonra da iyi kul olarak devam edeceğiz.

Ramazan'dan sonra, tamam oruç bitti, bayram geldi, bir çıkıyor bir daha ne camide görüyorsun, ne namazda görüyorsun, ne cumada görüyorsun, ne Kur'an okuyor, ne oruç tutuyor...

Ramazan'dan sonra da oruç var. Ramazan'dan sonra da gece namazı var. Bu Ramazan'da teravih var, Ramazan'dan sonra da sen yine devam edeceksin.

Onun için aman bu hadîs-i şerîf hatırlarınızdan çıkmasın.

İkinci hadîs-i şerîf:

عَلَيْكُمْ بِالْحُزْنِ فَإِنَّهُ مِفْتَاحُ الْقَلْبِ قَالُوا: يَا رَسُولَ
اللَّهِ وَكَيْفَ الْحُزْنُ؟ قَالَ: أَجِيعُوا أَنْفُسَكُمْ بِالْجُوعِ
وَأَظْمِئُوهَا

Aleyküm bi'l-huzni fe innehû miftâhu'l-kalb. Kâlû yâ Resûlallah ve keyfe'l-huzn? Kâle ecîû enfüseküm bi'l-cûi ve azmiûhâ.

Bu hadîs-i şerîfi Abdullah b. Abbas *radıyallahu anhümâ* rivayet etmiş, Taberânî kitabına almış.

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz buyuruyor ki;

Aleyküm bi'l-huzn. “Mahzunluğu, boynu büküklüğü, kalbi kırıklığı, sükûneti size tavsiye ederim; öyle olun.” Mahzun görünüşlü, bazen

mahzun mahzun durur ya birisi. “Sen hasta mısın niye böyle yapıyorsun?” diye gidip halini hatırını sorarız.

Peygamber Efendimiz, mahzun durmayı tavsiye ediyor.

Fe innehü miftâhu’l-kalb. “Çünkü mahzun duruş, sakin, düşünceli duruş, gönlün anahtarıdır.”

Gönül öyle açılır, gönül öyle nurlanır, gönül öyle canlanır, kalp öyle hayat bulur. Mahzunluk; hüznü, durgun, mütefekkir olmak kalbin anahtarıdır.

Kâlû yâ Resûlallah ve keyfe’l-huzn. Peygamber Efendimiz’e; “-Madem bu, gönlün anahtarımış, gönlü nurlandırıyormuş, güzelmiş.- Peki biz bu hüznü nasıl sağlayacağız?” diye soruyorlar.

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* buyuruyor ki;

Ecîû enfüseküm bi’l-cûi ve azmiûhâ. “Nefislerinizi yemek yememek suretiyle acıktırınız ve su içmemek suretiyle de susuz bırakınız.”

Bunun ibadet olarak şekli oruç tutmak. Tıbbî olarak şekli de perhiz yapmaktır. Öğle yemeğini atlatmaktır. Oruç tutmuyor ama atlatıyor.

“Ben hiç kahvaltı etmem.” diyor, bazıları.

Niye?

“Şişmanlıyorum, ‘göbeğim biraz fazla’ diye kahvaltı yapmıyorum.” Diyor.

Tıbbî perhiz yolu, yemek yemeyi, su içmeyi az yapmaktır, ötelemektir. Sevap kazanma yolu da oruç tutmaktır.

Oruç tuttuğu zaman insan mahzunlaşır, eskisi gibi olmaz. Biraz mahzun olur, benzi sarı olur ve hakikaten kafası da daha iyi çalışmaya başlar. Rikkatli olur, duyduğu güzel şeylerden duygulanır, okunan Kur’ân-ı Kerîm’den gözleri yaşarır. Bunlar güzel şeyler. Duygusuz, sert, katı, anlayışsız, vurdumduymaz değil; rikkatli, ince, hassas bir kimse oluyor.

Demek ki orucun böyle bir özelliği var, demek ki oruç kalbin anahtarı. Lafı evirip çevirip de bu yandan söyleyecek olursak oruç,

gönül âleminin kapılarını açıyor. İnsanın gönülünü nurlandırıyor, iç âlemini zenginleştiriyor, pırıl pırıl yapıyor. Güzel duygular veriyor, güzel haller veriyor.

Onun için Ramazan'da oruç, çok güzel bir ibadet.

Ama burada; "Ramazan'a mahsus böyle yapın." demiyor, Peygamber Efendimiz.

Ramazan'ın dışında da bunu tatbik etmemiz lazım. Çok ve aşırı yemek âdetini edinmişiz. Oturduk mu bizi ayakta tutacak kadar yemiyoruz; hamallığımızı yapacağımız miktarda yiyoruz.

Eskiden bir hekime sormuşlar;

"Hekimlik bakımından ne kadar yememizi tavsiye edersiniz?"

"Sizi ayakta tutacak kadar yiyin, sizi taşıyacak kadar yiyin, sizin taşıyacağınız kadar fazla yemeyin." demiş. Bizi taşıyacak kadar, "vücuda gerekli olan gıdayı almak" demek. O kadar almak, fazla almamak.

Fazla aldığı zaman ne oluyor?

Yağ oluyor, göbek oluyor, kilo oluyor, sen onu taşıyorsun.

Düşünün, bir insan, doktorların söylediği olması gereken kilo altmış kilo iken doksan kilo ise ne demek? Yüz kilo ise ne demek?

“İki tane su dolu tenekeyi yanında taşıyor.” demek. Üstelik sadece kollarıyla taşımak değil kalp de yoruluyor. Onun için selvi boylu olmak lazım, sülün gibi, fidan gibi olmak lazım. Biraz ölçülü yiyerek, fazla yiyip fazlayı alıp da onu taşımak zorunda kalmamaya dikkat etmek lazım.

c. Size İlk Safı Tavsiye Ederim

Üçüncü hadîs-i şerîf:

عَلَيْكُمْ بِالصَّفِّ الْأَوَّلِ وَعَلَيْكُمْ بِالْمَيْمَنَةِ وَإِيَّاكُمْ
وَالصَّفِّ بَيْنَ السَّوَارِي

Aleyküm bi-saffu'l-evveli ve aleyküm bi'l-meymeneti ve iyyâküm saffü beyne's-sevârî.

İbn Abbas *radıyallahu anhümâ*'dan rivayet edilmiş. Bu kitabın hoşuma giden tarafı;

konuları böyle değiştirir, bir renklilik bir çeşitlilik olur. Çünkü hadîs-i şerîfler harf sırasına göre dizilmiş.

Efendimiz bu hadîs-i şerîfte buyuyor ki;

“Size ilk saffı kazanmayı tavsiye ederim. Namazda ön saflarda olmaya çalışın.”

İlk saf ne demek?

“Sevabınız çok olur.” demek.

O nasıl olur?

“Erken gelir, ön safı kaparsın.” demek. Geç gelersen, namazı pabuçların yanında kılar-sın. En arkada kalırsın; “Secde edecek bir yer bulayım.” diye pabuçları aralarsın, imama zar zor yetişirsin. Önden gidersen ön safta yer tutarsın.

Camiye erken gitmek çok sevap, camide durmak çok sevap; durduğun müddetçe sürekli sevap saati çalışıyor, melekler sürekli sevabı yazıyor. Namazı beklerken durduğun müddetçe sevap yazılıyor.

Onun için camiye gidip zikredip biraz namazı bekleyip camide vakit geçirmek çok iyidir. Maalesef bunun da sevabını bilmiyorlar.

Anadolu'da ben geziyorum, bakıyorum hava güneşli. “Aman” diyoruz, “İkinci vakti yakın, bir cami bulalım.” Minareyi görüyoruz, camiye gidiyoruz. Bakıyorum caminin avlusunda hacı babalar, hacı dedeler, hacı amcalar, sakallı, bastonlu oturmuşlar. Böyle kumrular gibi dizinin üstüne, kuşların telgrafın telterine dizildikleri gibi oturuyorlar.

es-Selâmü aleyküm ve rahmetullah.

Ve aleyküm selam ve rahmetullahi ve berekâtühû.

“Buyur otur.” diyor.

Ben orada ne diye oturayım? Camiye gidip sevap kazanırım, bahçede bir şey yok ki. Bahçede sarı öküzden bahsediyorlar, koyunlardan bahsediyorlar, buğdaydan, arpadan, ziraatten bahsediyorlar. Sohbet etmek için içeriye girmiyor. İçeride dünya kelamı konuşmak doğru değil de ondan girmiyor. Bazen bir ağacı küt diye deviriyorlar, üstüne diziliyorlar.

Yazık, halbuki önceden girse çok sevap kazanacak.

Peygamber Efendimiz buyuruyor ki;

“İlk safı size tavsiye ederim.”

Ve aleyküm bi'l-meymeneh.

Safa gittiğin zaman safın iki tarafı boş; ne tarafı tercih etmek lazım?

“Sağ tarafı tercih edin.”

Neden? Sevap önce sağdakine verilir, sonra soldakine verilir. Sonra yine sağdakine, sonra onun hizasındaki sol tarafa, sonra yine sağdakine sonra onun hizasındaki soldakine... İmam ortada olacak, imamın sağında yer varsa sağını tercih edeceksin. Ama herkes sağı tercih ederse kayığın böyle yan yattığı gibi olur, öyle olmayacak, dengeli olacak.

Sevap imama geliyor, imamdan imamın arkasında tevzi oluyor, imamın arkasındakinin sağına gidiyor. Ona verildikten sonra solundakine veriliyor, ondan sonra ikinci sağındakine veriliyor. Ondan sonra ikinci solundakine veriliyor. Usûl böyle. Onun için imama bakacaksınız, mesafeyi ölçeceksiniz. Bu tarafta dört beş tane fazla olmuş, diğer tarafta az kalmış. O zaman diğer tarafa geçeceksin. Çünkü kâr burada daha fazla.

Peygamber Efendimiz sağı tavsiye ediyor ama bu durumu da göz önünde bulunduracaksınız. İki taraf da eşitse sağ tarafa geçeceksin.

Sonra?

Ve iyyâküm ve saffi beyne's-sevâri. “Direklerin arasına saf tutmaktan kaçının.” diyor Peygamber Efendimiz.

Biliyorsunuz Mekke-i Mükەرreme’de, Medine-i Münevvere’de çok direkler var. Tavanı tutmak için yakın yakın direkler yapılmış. Peygamber Efendimiz direkler arasında saf yapıldığı zaman, saf bölündüğünden parça parça olduğundan onu tavsiye etmiyor. “Saf bütün olsun.” diye direklerden geride bütün saf olmasını tavsiye ediyor. Parça parça direkler arasında saf tutmayı uygun görmüyor.

Ama biz hacca, umreye gittiğimiz zaman ortalık çok kalabalık oluyor. Seccademizi koyacak bir yer bulduk mu hemen duruyoruz; “direk arası” diye bakmıyoruz. O durumlar hariç. Serbest olduğu zaman direkler arasında durmayacak, safın büyük yerden tutulmasına gayret edecek. Burada; “Direkler arasında saf tutmaktan sakının!” diyor.

Dördüncü hadîs-i şerîf şu benim başımdakiyle ilgili:

“Niye bu hoca başına bunu sarıyor?”

Evvelki seneler Handen’e vaaza gittiğim zaman tabi ben böyle sarık sardım gittim. Cemaatle ilk defa karşılaşıyoruz. Konuşma yaptım. Hutbe de okuttular, cuma hutbesi de okudum. Ondan sonra arkadaşlara sordum:

“Cemaatin durumu nasıl, konuşmadan memnun oldular mı, beğendiler mi, sevdiler mi?”

“İyi ama hocam” dedi birisi, “Niye sen başına bu sarığı sarıyorsun?”

Buna takılmış akılları, bunu yadırgamışlar. İmamların hep fabrikasyon sarığı var ya. Böyle takılacak mı sanıyorlar neyse. Elle yapılan sarığı yadırgamışlar, “O ne biçim şey öyle!” dediler. İşte biçimini şimdi söylüyorum:

Peygamber Efendimiz buyuruyor ki;

عَلَيْكُمْ بِالْعَمَائِمِ فَإِنَّهَا سِيمَا الْمَلَائِكَةِ وَأَرْخُوا لَهَا
خَلْفَ ظُهُورِكُمْ

Aleyküm bi'l-amâimi fe innehâ sîme'l-melâike. Ve erhû lehâ halfe zuhûriküm.

İbn Ömer *radıyallahu anhümâ*'dan rivayet edilmiş.

“Başınıza sarık sarın.” diyor Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz; “Çünkü bu meleklerin kıyafetidir.”

Melekler yeşil sarıkla, beyaz sarıkla artık nasılsa bazen savaşlarda filan görünüyorlar ya. Gaziler görüyor. Hatta düşmanlar da görüyor. Esirler bazen konuşuyorlar:

“Biz sizden korkmuyorduk, sizin aranızda yeşil sarıklı birileri var, onları görünce ödümüz patlıyordu!” diye melekleri tarif ediyorlar. Kur’ân-ı Kerîm’de de var. Bedir harbinde Cenâb-ı Hakk’ın müslümanlara meleklerle yardım ettiğini âyet-i kerîmeler söylüyor.

Bu sarık meleklerin kıyafetidir; ondan sarıyoruz. “Size de sarık sarmayı tavsiye ederim.

Çünkü o meleklerin kıyafetidir.” diyor; ondan sarıyoruz.

Tabi öteki, kırmızı fesin üstüne ince ince güzel sarmak da var ama o olmasa bile böyle bir şeyler de sararsın. İlla onun olması şart değil. Bir de bana şahsen bu daha tabii geliyor. Ötekisini herkes yapamaz, yapamayınca da zorluk olur. Kolayından; sarığı alacasın, döndüreceksin döndüreceksin döndüreceksin, sıkıştıracaksın. “Allahu ekber” deyip namaza duracaksın, sevabı kazanacaksın.

Külfete lüzum yok. Yeter ki Peygamber Efendimiz’in tavsiye ettiği şey olsun.

Ve erhû lehâ halfe zuhûriküm. “Ve ucunu sırtınızın arkasına sarkıtınız.” buyuruyor.

İşte bunu bizim Diyanet imamları yapmıyor. İşte biz onlara bir sıfır galip olduk. İki bir galip olduk çünkü onlar bu sarkıtmayı yapmıyorlar. Ama Peygamber Efendimiz; “Ucunu da sırtınızın arkasına sarkıtınız.” buyuruyor.

Demek ki şekil böyle...

Biz her şeyi Peygamber Efendimiz’den öğreniyoruz:

“Dua ederken böyle yapınız.” diyor; “Bir şeyden Allah’a sığınırken ellerinizi böyle çeviriniz.” diyor. Pekâlâ...“Duadan sonra elinizi yüzünüze sürün.” diyor, pekâlâ. “Namazı şöyle kılın.” pekâlâ. “Kameti böyle getirin.” pekâlâ. “Ezanı şöyle okuyun.” pekâlâ, pekâlâ, pekâlâ...

Pekâlâ diyen kazanıyor. Efendimiz nasıl tavsiye ettiyse öyle.

Araplar başa örtü örtüyorlar, bir de entari giyiyorlar. Ben arkadan bakıyorum, kadın sanıyorum. Sonra döndüğü zaman bir de bakıyorum ki sakalı varmış. “Erkekmiş” diyorum. Bizim Türkiye’deki hanımlar gibi oluyor. O entari dar olduğundan hareket zor oluyor.

Bizim profesör arkadaşlardan bir tanesi Riyad’ta profesörlük yapıyormuş. Evine gidiyormuş. Kazmışlar, sokağa boru döşüyorlar. Kanalın bu tarafına gelmiş, öbür tarafa ayağını bir atmış. Türkiye’deki gibi düşünüyor. Entarili, ayağı tam açılmamış haydi çukurun içine düşmüş. “Bir daha ben bunu giymem.” demiş.

O entari ile ne ata binilir, ne doğru düzgün deveye binilir, ne de arabaya binilir. Rahat olması lazım. Şalvar güzel. Peygamber Efendimiz şalvar giyenleri methediyor, şalvar giymeyi tavsiye buyuruyor. Şalvar çok rahat bir kıyafet. Üstüne de tabi uzun kısa bir şey giyecek, tesettürünü sağlayacak.

Evet, bunlar böyle. Gelelim daha küçük teferruata... Bizi dinleyen başkaları var; bu biraz da onları ilgilendiriyor:

Peygamber Efendimiz bazı gıdaları tavsiye ediyor; şimdi onları okuyacağım. Onlar da yine bizim bugünümüze bağlanacak, bağlantısı olacak.

عَلَيْكُمْ بِهَذِهِ الشَّجَرَةِ الْمُبَارَكَةِ زَيْتِ الزَّيْتُونِ
فَتَدَاوُوا بِهِ فَإِنَّهُ مُصَحَّةٌ مِنَ الْبَاسُورِ

Aleyküm bi-hâzihi'ş-şecereti'l-mübâreketi zeyti'z-zeytûni fe-tedâvev bihî fe innehû musahhatün mine'l-bâsûr.

Peygamber Efendimiz zeytini kastederek diyor ki;

“Size bu mübarek ağacı tavsiye ederim. Bu zeytinin yağı ile tedavi olun.”

Zeytinyağını tedavi için tavsiye ediyor. Ve “bunun sıhhat kazandırdığını, sindirim yolları çıkışının yaralarını iyi ettiğini” de beyan ediyor.

Akşamleyin burada; “Çorbaya ne yağı koyalım?” diye bir müzâkere oldu da “Zeytinyağı var.” dedim, “Zeytinyağı varken başka yağın lafı olmaz, onu koyalım, mübarektir.” dedim; onun için okuyorum.

Onlar başka yağ hazırlamışlar, tam onu koyacaklarken ben yetiştim zeytinyağını onu koydurdum. O duruma bir cevap...

İkinci hadîs-i şerîf:

عَلَيْكُمْ بِالْقَرَعِ فَإِنَّهُ يَزِيدُ فِي الدِّمَاجِ وَعَلَيْكُمْ
بِالْعَدَسِ فَإِنَّهُ قُدْسٌ عَلَى لِسَانِ سَبْعِينَ نَبِيًّا

Aleyküm bi'l-kar'ı fe innehû yezîdü fi'd-dimâği ve aleyküm bi'l-adesi fe innehû kudsün alâ lisâni sebîne nebiyyâ.

Vâsile radiyallahu anh'ten Taberânî rivayet etmiş:

Peygamber Efendimiz kabağı tavsiye ediyor. “Bu, zihni kuvvetlendirir.” diyor. Herhalde bal kabağı, tatlı kabak olmalı, belki ötekisi de olabilir.

Ama güzel bir sebzedir, hakikaten mideye faydalı, güzel bir sebzedir.

Ve aleyküm bi'l-ades. “Ve mercimeği tavsiye ederim.” diyor.

Şöyle buyuruyor:

Ve innehû kudsün alâ lisâni seb'îne nebiyyen. “Mercimeğin yetmiş peygamberin dilinden mübarek olduğu, kutsal olduğu ifade edilmiştir.”

Bilmiyorum içinizde bu işi inceleyen başka kardeşler var mı? Ben duydum ki Amerikalılar; “En uygun gıda nedir?” diye araştırmışlar. Harp olur, darp olur, insanlar sığınaklara sığınır, dayanıklı gıda olması lazım, koymak lazım. Süt koysalar bozulur, et koysalar kokar, meyve koysalar çürür. Hem besleyicilik bakımından hem dayanıklılık bakımından, çeşitli yönlerden, “optimal” diyorlar ya, her yönden en faydalı gıdayı, en uygun gıdayı araştırmışlar. “Mercimeği bulmuşlar.” diye duydum.

Mercimek çok müstesna bir gıda... Bizim tekkede de dervişlere itikâfta, halvette akşamları mercimek çorbası verilir; işte bundan dolayı. Bu da tamam, böylece soruları cevaplandıra cevaplandıra yürüyoruz.

Bir tane daha:

عَلَيْكُمْ بِالزَّبِيبِ فَإِنَّهُ يَكْشِفُ الْمِرَّةَ وَيَذْهَبُ
بِالْبَلْغَمِ وَيَشُدُّ الْعَصَبَ وَيَذْهَبُ بِالْعِيَا وَيُحْسِنُ
الْخُلُقَ وَيُطَيِّبُ النَّفْسَ وَيَذْهَبُ بِالْهَمِّ

Aleyküm bi'z-zebîb fe innehû yekşifü'l-mirre ve yezhebü bi'l-balğam ve yeşüddü'l-asabe ve yuzhibü bi'l-ayâ ve yuhsinü'l-hulûk ve yutayyibü'n-nefs ve yezhebü bi'l-hemm.

Hız. Ali Efendimiz'den rivayet edilen bu hadîs-i şerîfte Peygamber Efendimiz, kuru üzümü tavsiye ediyor. Çok özelliklerini anlatıyor:

d. Peygamber Efendimiz Kuru Üzümü Tavsiye Ediyor

“Kuru üzüm yemeye devam edin. Çünkü bu mirreyi açar.” diyor.

Mirre'nin ne olduğunu ben bilmiyorum, -
dalak malak mı- “Ona iyi gelir.” diyor. *Ve yez-*
hebü bi'l-balğam. “Balgamı keser.” diyor.

Demek üzüm teneffüs yollarına iyi geli-
yor.

Ve yeşiddü'l-asab. “Ve sinirleri kuvvet-
lendirir.” diyor.

Çünkü üzüm hakikaten yenildiği zaman
kana en çabuk karışan gıdadır. Üzüm şekeri
hemen, çarçabuk kana karışır ve insanı takviye
eder, sinirleri de kuvvetlendirir.

Ve yezhibü bi'l-ayâ. “Yorgunluğu gide-
rir.”

Enerji veriyor, güç kuvvet veriyor. Yor-
gunluğu da kısa zamanda giderir.

Ve yühsinu'l-hulûk. “İnsanın ahlâkını da
güzelleştirir.”

Huluk da okunabilir *halk* da okunabilir.
Halk olursa “beden” *hulk* olursa “huy” demek.

“Üzüm insanın bedenini güzelleştirir.”

İnsanlar elma yerse elma yanaklı oluyor,
artık üzüm yerse ne oluyor bilmem. Ya bedeni
güzel olur ya ahlâkı güzel olur. Hiç hareke yok,

yazılıŖta ikisi de mümkün ve iki mnaya da gelebilir.

Ve ytayyib' n-nefs. “Nefsi de hoŖ eder.”

Yemesi de çok tatlıdır, ağzınıza layık, âfiyet olsun, kurusu çıtır çıtır yenilir. İnsanın hoŖuna gider.

Ve yezhebü bi'l-hemm. “Kaygıyı, kederi, tasayı da uzaklaŖtırır.”

Onun için tekkede Ŗeyhlerimiz bizim derviŖlere sahurda yirmi bir üzüm yediriyorlar. BaŖka bir Ŗey yok. “Yirmi bir üzüm yiyeceksin.” diyorlar. Bu da oradan ıktı. Mercimeğin hikmeti de çıktı, zmn hikmeti de ıktı.

Niye baŖka Ŗey değil de bunlar sunuluyor?

İŖte bu sebeplerden...

e. Size rekotunu Tavsiye Ederim

Ve sonuncu hadîs-i Ŗerf:

عَلَيْكُمْ بِالشُّفَا فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى جَعَلَ فِيهِ شِفَاءً مِنْ كُلِّ

دَاءٍ

Aleyküm bi-Ŗukka fe inna'llhe tel ceale fîhi Ŗifen min külli din.

Bu da “  rek otu” demekmiŐ. Ot ismi; bu kelimeyi ben bilmiyordum. Burada “  rek otu” diye terceme etmişler. *el-Habbet ’s-sevd * diye biliyoruz, “kara tohum” diye biliyoruz. Ama demek ki “kara tohum” lakabı, “Őuka” ismi oluyor.

“Size   rek otunu tavsiye ederim.” diyor Peygamber Efendimiz. “  nk  çörek otu her hastalıŐa Őifadır.” diye bildiriyor.

Başka bir hadîs-i Őer ften hatırlıyorum.

Orada *el-habbet ’s-sevd * diye de geçiyor.

“Kara tohum.” “ l mden ve ihtiyarlıktan başka her hastalıŐa iyi gelir.” deniliyor.

Bu hadîs-i Őer fi okuyan Amerikalılar, Aids hastalıŐını tedavi etmek için çörek otu vermeye baŐlamıŐlar, iyi neticeler de almışlar. Viyana’da bir kiŐiyi anlattılar, kangren olmuş, ayaŐı kesilecekmiŐ. Kesmezlerse bütün vücuduna daŐılacak, adam ölecek.

“AyaŐını keseceŐiz.” demişler.

“Peki” demiş, “Bir umreye gideyim de gele-yim.”

KalkmıŐ, Mekke-i Mükerreme’ye gitmiş. Orada birisi ile görüŐmüŐler; “AyaŐımı kesecekler.” demiş, adam  z nt l .

“Çörekotuna devam et.” demişler.

O arada sıkı bir şekilde çörek otuna devam etmiş. Ayağı kesilecek olan adam ondan sonra, kurbanlık koyun gibi ayağını kestirmek için tekrar Viyana’ya doktora gitmiş. Doktor bir muayene etmiş, gözleri faltaşı gibi açılmış: “Yahu, sen ne yaptın? Senin hastalığın geçmiş. Ayağının kesilmesine lüzum yok, düzelmiş.” demiş.

Çörekotu bu kadar önemli! Onun için biz soframızda hep bulunduruyoruz. Hele ben peynirli poğaçaya bayılıyorum; üstüne o kara kara çörekotlarını koyuyorlar. Susamlısı da iyi ama çörekotu oldu mu bayılıyorum. Ondan sonra ayılıyorum, yiyorum. Bayılıyorum yiyorum, ayılıyorum.

Görüyorsunuz Efendimiz’in hadîs-i şerîflerinde her şey var. Hem ibadet var hem tıp var. Her türlü tavsiye var.

Ve nihayet bir soru:

Soru: Kadınların kulaklarına birden fazla delik yapmaları helal mi? İlk olarak Avrupalılar böyle yapmaya başladılar, onları taklitten

dolayı haram olur mu? Genç kızlarımız çok arzuluyorlar, bu konu hakkında konuşur musunuz?

Cevap: İlk defa duydum, bir delik az geliyormuş. Kulağa bir kaç delik yapıyorlarmış. Onu hiç görmemiştim. Moda demek ki. Tabi bizim umumiyetle Peygamber Efendimiz'in sünnetine bakmamız, Kur'ân-ı Kerîm'e bakmamız, her hareketimizi ona göre düzenlememiz lazım.

Kendi örfümüz, âdetimiz, dinimiz, ibadetimiz bize nereden görünüyor?

f. Başkalarını Taklit Etmek Şahsiyetsizlik Alametidir

Kur'ân-ı Kerîm'den ve hadîs-i şerîften görünüyor. Binâenaleyh ona bakmamız lazım.

Başkalarını taklit etmek iyi bir şey değil, şahsiyetsizlik alameti.

Müslüman;

“Ben müslümanım. Benim oturuşum böyle, benim yiyişim böyle, benim ibadetim böyle, benim yatmam böyle, benim kalkmam böyle, benim pişirmem böyle, benim kazanmam böyle, benim harcamam böyle...” der.

Müslüman her şeyi Allah'ın rızasına uygun yapmaya gayret eder. Taklit etmek iyi değil, ama birisi taklit etti, ne olacak?

Dinimizde kadınların süs, ziynet takmaya müsaadeleri var. Hatta Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz; “Kızlarınızı güzel süsleyin, iyi giydirin, ziynetler takın ki kıymetli olsunlar, rağbetli olsunlar.” diye tavsiye buyuruyor.

Kadınlara ziynet oluyor. Ziyneti takmak için de takılacak bir delik lazım. Bir delik yetmiyorsa iki delik oluyor, ne yapalım. Bana kalsa ben onu deliksiz halletmeye çalışırım, başka türlü bir şekilde halletmeye çalışırım ama istiyorlar. Çok da mühim değil; bir şey de olmaz, mahzur yok yani. Haram veya yasak değil. Azayı kesmek olmuyor da delmek mühim olay değil. Yapılmasa daha iyi, yapılsa büyük bir mahzur görülüyor. Allahuâlem.
el-Fâtiha...

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

20 Ramazan 1421 / 17.12.2000

İsveç

Bütün HADİS DERSLERİ'ne PDF olarak
ulaşmak için tıklayınız.

